

Pułtusk, dnia 16.05.2026 r.

dr hab. nadinsp. w st. spocz. Iwona Klonowska prof. Akademii WSB

Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej

**RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ**

Pani mgr Magdalena Borowiak

Pt.: „BEZPIECZEŃSTWO NIELETNICH UMIESZCZONYCH W OKRĘGOWYCH OŚRODKACH WYCHOWAWCZYCH.”, opracowanej pod kierunkiem promotora - dra hab. Przemysława Frąckowiaka, prof. ANS i promotora pomocniczego-dra hab. Mirosława Kowalskiego, prof. UZ.

Przedmiotowa recenzja rozprawy doktorskiej zawiera szczegółowo uzasadnioną ocenę spełnienia warunków określonych w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017, poz.1789 ze zmianami), w związku z art.179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 poz. 1669 ze zmianami).

Mając na względzie powyższe w recenzji poddano analizie przygotowaną rozprawę doktorską podejmując próby uzyskania odpowiedzi na postawione pytania:

- czy praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- czy wskazuje na ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej,
- czy pozwala na sformułowanie wniosku o umiejętności tworzenia i weryfikowania założonych tez a także ich weryfikacji i dociekania naukowego.

1. UWAGI OGÓLNE

Rozprawa została zrecenzowana na podstawie pisma z dnia 30.04.2026 r. Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Pedagogika Uniwersytetu Zielonogórskiego - dr hab. Jarosława Bąbka, prof.UZ, w którym to piśmie poinformowano mnie o powołaniu mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim p. Magdaleny Borowiak.

Rozprawa doktorska zatytułowana:

„BEZPIECZEŃSTWO NIELETNICH UMIESZCZONYCH W OKRĘGOWYCH OŚRODKACH WYCHOWAWCZYCH.”,

składa się z pięciu obszernych rozdziałów, które poprzedza wstęp do rozprawy. Dysertację zamykają wnioski końcowe i rekomendacje a także zakończenie. Całość rozprawy zawiera 356 stron, w tym bardzo obszerna ponad trzydziestostronicowa bibliografia. Recenzowana dysertacja prezentuje autorskie wyniki badań, co wpływa pozytywnie na ogólną ocenę.

2. ZASADNOŚĆ PODJĘCIA BADAŃ

Tematyka jaką uczyniła obszarem swoich dociekań Doktorantka jest niezwykle ważna i wymaga ciągłej dyskusji zarówno w sferze naukowej jak i w sferze społecznej. Problematyka resocjalizacji nieletnich opisana jest szeroko w obecnie obowiązującym akcie prawnych rangi Ustawy. To właśnie w Ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich. (<https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/wspieranie-i-resocjalizacja-nieletnich-19267754>) znajdują się przepisy dotyczące umieszczenia, pobytu, zasad funkcjonowania, kar, nagród i wszelkich składowych funkcjonowania nieletnich w Okręgowych Ośrodkach Wychowawczych, powołanych do życia wspomnianą Ustawą a będących w zainteresowaniu doktorantki.

To stosunkowo świeży dokument budzący wiele kontrowersji w przestrzeni publicznej z uwagi na przyjęte rozwiązania prawne, które podnoszone są w rozmaitych gremiach naukowych. Dystansując się jednakże od całościowej analizy wspomnianego aktu prawnego, należy stwierdzić, że bardzo ciekawym zagadnieniem z uwagi na proces resocjalizacji rozumiany jako całokształt oddziaływań na młodego człowieka jest zagadnienie poruszane w

swojej dysertacji przez Doktorantkę. Obszarem swoich zainteresowań uczyniła bowiem bezpieczeństwo nieletnich we wspomnianych Okręgowych Ośrodkach Wychowawczych, co niewątpliwie ma wielki wpływ na cały proces resocjalizacji, w tym na sferę emocjonalną a także relacyjną nieletniego.

Już we wstępie Doktorantka zaznacza, że „Problematyka bezpieczeństwa nieletnich umieszczonych w instytucjach resocjalizacyjnych stanowi jeden z kluczowych obszarów współczesnych badań pedagogicznych, psychologicznych i społecznych. Zagadnienie to nabiera szczególnego znaczenia w warunkach dynamicznych przemian systemowych oraz rosnącej świadomości znaczenia podmiotowego traktowania jednostki w procesie wychowawczym. Dotyczy to zarówno wymiaru teoretycznego, jak i praktycznego bowiem bezpieczeństwo nieletnich nie może być rozumiane wyłącznie jako brak zagrożeń fizycznych. Jest to złożona kategoria i obejmuje również wymiar emocjonalny, relacyjny i społeczny.” (s.5)

Doktorantka argumentując wybór badanej przez siebie tematyki zwraca uwagę na specyfikę nowo powołanych okręgowych ośrodków wychowawczych, których istotą powstania była potrzeba „większego zróżnicowanego i adekwatnego oddziaływania wobec młodzieży niedostosowanej społecznie.” (s.5)

Założeniem ustawodawcy było aby wspomniane ośrodki okręgowe pełniły „istotną rolę w procesie kształtowania postaw, kompetencji społecznych oraz warunków sprzyjających readaptacji społecznej.”

Doktorantka jednak zwraca uwagę, że ich specyfika powoduje, że kwestia bezpieczeństwa podopiecznych nabiera szczególnego charakteru, chociażby z uwagi na specyfikę populacji nieletnich.

Doktorantka podejmując się analizy zagadnienia bezpieczeństwa nieletnich umieszczonych w Okręgowych Ośrodkach Wychowawczych wpisuje się zatem w żywą dyskusję o szeroko rozumianej sytuacji nieletnich i konieczności ponownej analizy całokształtu oddziaływań względem tej jakże szczególnej i ważnej grupy społecznej.

Niewątpliwie rozprawa Pani mgr Magdaleny Borowiak jest jednym z takich działań, które mogą przyczynić się do poprawy sytuacji nieletnich zarówno w wymiarze bezpośrednim jak i systemowym poprzez uwzględnienie płynących z badań wniosków.

Tematyka pracy znalazła swoje odzwierciedlenie w kolejnych jej rozdziałach, które poświęcono analizie literatury a następnie problematyce badań własnych oraz wynikom tych badań i wnioskom. Można zatem stwierdzić że podjęcie badań w tym obszarze jest w pełni uzasadnione.

3. OCENA MERYTORYCZNA I METODOLOGICZNA ROZPRAWY

Oceniam, że przedmiotowa praca doktorska mieści się w zakresie postawionych wymagań formalnych. Doktorantka właściwie wyselekcjonowała i wykorzystała zagadnienia związane z badanym zagadnieniem i wykorzystała w recenzowanej rozprawie.

Dysertacja Pani mgr Magdaleny Borowiak jest rezultatem badań w odniesieniu do postawionego celu (poznawczego, teoretycznym i praktycznym) badań, którym było:

„W zakresie Poznawczym:

- **Uzyskanie wiedzy na temat bezpieczeństwa nieletnich w okręgowych ośrodkach wychowawczych.**

-**Analiza bezpieczeństwa młodzieży przebywającej w okręgowych ośrodkach wychowawczych.**

- **Rozpoznanie uwarunkowań oraz praktyk związanych z zapewnianiem bezpieczeństwa nieletnim.**

b) W zakresie Teoretycznym:

Identyfikacja i opisanie czynników wpływających na bezpieczeństwo nieletnich umieszczonych w okręgowych ośrodkach wychowawczych.

c) W zakresie Praktycznym :

- **Sformułowanie rekomendacji warunkujących doskonalenie rozwiązań warunkujących bezpieczeństwo młodzieży przebywającej w okręgowych ośrodkach wychowawczych.” (s. 209)**

Dysertacja składa się ze wstępu, trzech rozdziałów teoretycznych oraz rozdziału metodologicznego i rozdziału V zawierającego szeroki opis wyników badań. Pracę wieńczy zakończenie, wnioski i rekomendacje.

W pracy znalazły się akty prawne i ponad dwudziestostronicowa bibliografia stanowiąca fundament części teoretycznej pracy doktorantki. Rozdział pierwszy dysertacji pt. „Bezpieczeństwo nieletnich -pojęcia, definicje i teorie.”, autorka poświęciła zagadnieniom szeroko rozumianego bezpieczeństwa między innymi jako potrzeby, wartości w ujęciu teoretycznym czy poczucia bezpieczeństwa jako wymiaru funkcjonowania jednostki. Autorka

opisała wybrane teorie bezpieczeństwa stanowiące podstawę rozważań teoretycznych rozprawy.

Nadto, w rozdziale znalazła się perspektywa psychologiczna i socjologiczna zagadnienia bezpieczeństwa. Rozdział zawiera także niezwykle ważną perspektywę prawną odnoszącą się do nieletnich.

Kolejny, drugi rozdział odwołuje się do determinantów bezpieczeństwa nieletnich umieszczonych w okręgowych ośrodkach wychowawczych. Doktorantka szeroko opisuje indywidualne uwarunkowania bezpieczeństwa nieletnich poprzez charakterystykę takich obszarów jak : osobowość i procesy emocjonalne nieletnich, doświadczenie życiowe, trauma i stres, niedostosowanie społeczne, ale także zaufanie i nadzieja. Niezwykle ciekawym i ważnym obszarem, który znalazł się w rozprawie jest aspekt relacyjny jako determinant bezpieczeństwa nieletnich. Doktorantka ujęła to zagadnienie w trzech płaszczyznach relacji z poszczególnymi grupami osób tj.: rodzina, kadra wraz ze wsparciem psychologiczno- pedagogicznym i rówieśnicy. Wszystkie one tworzą niezwykle ważną sferę oddziaływań na młodego człowieka, we wszystkich jego przejawach funkcjonowania, w tym także w poczuciu bezpieczeństwa jak i jego rzeczywistym doświadczaniu. Rozdział wieńczy charakterystyka uwarunkowań bezpieczeństwa w okręgowych ośrodkach wychowawczych, w ramach której Doktorantka opisała systemowe ramy bezpieczeństwa nieletnich, instytucjonalną organizację bezpieczeństwa w placówce, a także materialno-przestrzenny kontekst bezpieczeństwa.

W rozdziale trzecim znalazła się charakterystyka okręgowych ośrodków wychowawczych i zagadnienie roli tych ośrodków w systemie resocjalizacji nieletnich. Doktorantka opisała wybrane uwarunkowania prawne funkcjonowania tych ośrodków jak i ich działalność. Opisano funkcje i zadania a także organizację życia w ośrodkach okręgowych.

Część teoretyczna pracy jest dobrze opracowana, mająca rzetelne podwaliny i tworzy spójną całość.

Podsumowując, Pani mgr Magdalena Borowiak opracowała trzy pierwsze rozdziały stanowiące teoretyczną podstawę do przeprowadzonych przez nią badań w sposób właściwy. Literatura do której się odnosi jest właściwie dobrana. Autorka odwoływała się w swojej dysertacji, także do aktów prawnych co potwierdza jej znajomość badanej tematyki.

W kolejnym rozdziale IV autorka opisała metodologię badań własnych, gdzie rzetelnie uzasadniła wybór paradygmatu badawczego, orientacji metodologicznej i metod badawczych, a także przedstawiła przedmiot i cele badań, problemy badawcze, metody, techniki i narzędzia badań własnych i organizację badań. Rozdział kończy charakterystyka grupy badawczej i kryterium doboru badań.

Ostatni piąty rozdział to niezwykle ciekawa analiza przeprowadzonych przez Doktorantkę badań. Badaczka dokonała swoistego podziału wyników badań na poszczególne kategorie odpowiadające zagadnieniom w celu zwiększenia ich przejrzystości. Niezwykle ciekawymi badaniami były te, opisujące poglądy wychowawców, którzy w swoich odpowiedziach rysowali obraz palcówki i jej wychowanków. Poszczególne odpowiedzi były różnorodne, jednakże ogólny obraz kwestii bezpieczeństwa wychowanków w okręgowych ośrodkach zaznaczał się w podobnym tonie. Doktorantka tak skonkludowała ten obszar badań. „Łącznie przywołane głosy kadry wskazują, że po zmianach instytucjonalnych okręgowe ośrodki wychowawcze funkcjonują jako przestrzeń skupiająca bardzo różne grupy nieletnich. Różnorodność pod względem wieku, poziomu rozwoju, jak i rodzaju przejawianych trudności. Brak wyraźnego uporządkowania tych kategorii wychowanków utrudnia nie tylko organizację pracy, ale również budowanie adekwatnych oddziaływań wychowawczych. Utrudnia to także zapewnienie bezpieczeństwa zarówno samym nieletnim, jak i personelowi placówek.” (s.233)

Drugą bardzo obszerną grupą wyników badań były analizy wypowiedzi nieletnich poczynając od oceny samopoczucia i poczucia bezpieczeństwa, poprzez ich postrzeganie sytuacji konfliktowych i przejawów agresji w środowisku rówieśniczym, poprzez zagadnienie dotyczące poziomu odczuwanego wsparcia rówieśniczego, potrzeby wsparcia emocjonalnego otrzymywanego od wychowawców ośrodka, aż do umiejętności radzenia sobie z sytuacjami trudnymi, czy wpływu wcześniejszych doświadczeń domowych na zachowanie nieletnich.

Doktorantka szeroko opisała sytuacje będące determinantem zachowań agresywnych i autoagresywnych wychowanków uwzględniając zarówno miejsca gdzie do przemocy dochodzi, rodzaj doznawanej agresji lub autoagresji, a także cykl kalendarzowy obejmujący szczególne momenty w roku, jak chociażby święta, wakacje, które przekładają się na intensyfikację wspomnianych zachowań.

Następnie Doktorantka poddała badaniom obszar czynników warunkujących bezpieczeństwo w okręgowych ośrodkach wychowawczych jak i opisała rolę rozwiązań instytucjonalnych w kształtowaniu bezpieczeństwa nieletnich.

Niewątpliwie ta część rozprawy jest swoistym ukoronowaniem dociekań autorki i wskazuje na jej wysoką świadomość wielości czynników, które należy uwzględnić w rzetelnej analizie oraz wiedzę z zakresu badanej tematyki. O ile część teoretyczna, każdej rozprawy pokazuje wnikliwość badacza/badaczki w zgłębianiu zagadnienia, postrzeganie tematu, gotowość do poszukiwania wiedzy z badanego zakresu, a także proces doboru ostatecznych treści składających się na spójny obraz diskutowanych zagadnień lub rozterek towarzyszących doktorantowi, to część metodologiczna i wyniki badań ukazują proces wyłaniania zagadnień interesujących dla badaczki i jej umiejętność do dokonywania analizy i syntezy danych zebranych. Ta część, jest w moim przekonaniu, największą wartością, każdej rozprawy, gdyż stanowi osobisty wkład autorki w rozwój nauki.

Merytorycznie dysertacja tworzy podstawy do dalszych analiz nad podjętymi problemami. Na podkreślenie zasługuje również solidna bibliografia.

W mojej ocenie, recenzowana dysertacja jest materiałem poznawczym, uporządkowanym i uzasadnionym, stanowiącym niewątpliwie znaczącą wartość poznawczą. Zawarte w niej wyniki badań naukowych są bardzo interesujące i powinny stanowić cenne źródło wiedzy w odniesieniu do problematyki zawartej w temacie rozprawy.

4. OCENA KONSTRUKCJI PRACY

Dokonując oceny konstrukcji pracy, należy zauważyć, że przyjęta struktura pracy umożliwiła przeprowadzenie wywodu. Praca zawiera wstęp, który wprowadził do zagadnień podejmowanej tematyki, wskazując jednocześnie na zasadność poruszanego tematu. Kolejno po sobie następujące rozdziały zakreślały tematykę opierając się na solidnej literaturze przedmiotu. Bardzo istotne i wartościowe było umiejscowienie omawianej i badanej tematyki w literaturze przedmiotu. Takie usytuowanie tematu pozwoliło na wskazanie jego zakresu, kierunku dalszych działań i rodzaju podejmowanych rozwiązań. Niewątpliwie najcenniejszą częścią rozprawy są badania przeprowadzone przez autorkę, które pozwalają lepiej poznać badane zagadnienie. Tematyka rozprawy jest niezwykle aktualna i ważna dlatego z tym większą uwagą i zainteresowaniem zapoznałam się z jej treścią. Ustawa regulująca powstanie okręgowych ośrodków jest aktem stosunkowo nowym i analiza poszczególnych jej zapisów jest konieczna chociażby z powodu bieżącego monitorowania przyjętych rozwiązań i ich wpływu na całokształt procesu resocjalizacji nieletnich.

5. UWAGI KOŃCOWE

Pracę oceniam bardzo pozytywnie. Przeprowadzone badania i przedstawione wnioski mają charakter autorski i nowatorski.

Pani mgr Magdalena Borowiak podjęła się ważnego i trudnego zadania. Badania jakie przeprowadziła autorka są odpowiedzią na potrzebę szerokiego wielopłaszczyznowego ujęcia badanego obszaru. Badania przeprowadzone przez Doktorantkę są niezwykle ciekawe, wartościowe i nasycone podejściem prospołecznym, które w sposób dojrzały łączy je z wiedzą pedagogiczną- wychowawczą.

Udało się zdobyć materiał niezwykle cenny i ciekawy o dużej wartości badawczej co jest wielkim atutem rozprawy. Wyniki badań winny stanowić obszar dalszej analizy. Niewątpliwie są to badania, które zasługują na uwagę.

6. KONKLUZJA

W konkluzji należy podkreślić, że Doktorantka wywiązała się z postawionych przed sobą zadań, natomiast w zakresie formalnych wytycznych kierunkujących pracą recenzenta

Oceniam, że:

- Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- Doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej,
- rozprawa uwiarygadnia umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Mając na względzie powyższe oceniam, że rozprawa jest samodzielną i oryginalną pracą naukową. Stwierdzam, że przedstawiona rozprawa odpowiada warunkom określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz.595, z późn.zm.).

Jako recenzent wnoszę o przyjęcie dysertacji Pani mgr Magdaleny Borowiak na temat: „BEZPIECZEŃSTWO NIELETNICH UMIESZCZONYCH W OKRĘGOWYCH OŚRODKACH WYCHOWAWCZYCH”, do dalszego procedowania i proszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Dr hab. Janina Nowicka